REPERE METODOLOGICE

pentru aplicarea noului curriculum liceal

GEOGRAFIE

Clasa a IX-a • Trunchi comun • 2026–2027

IDEEA CENTRALĂ	Noua programă păstrează specificul geografiei ca știință a naturii și a societății, dar amplifică gândirea spațială, utilizarea resurselor cartografice moderne, GIS, investigația, studiul de caz și relația dintre procesele naturale, societate, risc și sustenabilitate.

SPAȚIU	SCARĂ	RELAȚII	DINAMICĂ	RISC	DECIZIE
unde?	la ce nivel?	ce este conectat?	cum se schimbă?	cine este vulnerabil?	ce variantă este potrivită?

ADRESABILITATE	Documentul tratează trunchiul comun, 1 oră/săptămână, pentru toate filierele, profilurile și specializările/calificările. Pentru profilul uman, programa include suplimentar curriculum de specialitate, care nu este obligatoriu pentru TC.

CUPRINS

01 Cum citim noua programă?	02 Ce se schimbă, de fapt?
03 Ce rămâne și poate fi valorificat?	04 Cu ce vin elevii din gimnaziu?
05 Standardele clasei a VIII-a și diagnoza	06 O oră pe săptămână: ce este realist?
07 Gândirea spațială: miza specifică a geografiei	08 Harta: de la suport la limbaj de analiză
09 Scara: aceeași realitate, alte întrebări	10 GIS, GPS și imagini satelitare
11 Geologia, resursele și timpul geologic	12 Hazard, expunere, vulnerabilitate, risc
13 Relieful: proces, favorabilitate, restrictivitate	14 Atmosfera: de la vreme la schimbare climatică
15 Hidrosfera: resursă, dinamică, risc	16 Biosfera, solurile și interdependența
17 Mediile naturale și impactul uman	18 Cum construiesc parcursul anual?
19 Dincolo de explicație și harta de arătat	20 Terenul și investigația locală
21 Modele, grafice și date	22 Tehnologie și IA
23 Interdisciplinaritate reală și teme transversale	24 Evaluarea care produce învățare
25 Diferențiere fără trasee paralele	26 Trei microsecvențe

27 Ce mai folosim din Reperele 2021?	28 Întrebări pentru propria proiectare
29 Documente de referință și anexă	30 Notă privind realizarea documentului

01

CUM CITIM NOUA PROGRAMĂ?

Programa este o arhitectură a gândirii geografice, nu o succesiune de capitole de parcurs.

Programa 2025 formulează cinci competențe generale: analizarea realității geografice prin concepte și limbaje variate; utilizarea integrată a informațiilor, metodelor și instrumentelor; explicarea fenomenelor realității cotidiene prin diversitatea și dinamica spațiului; realizarea de conexiuni spațio-temporale pentru înțelegerea problemelor lumii contemporane; elaborarea unor demersuri investigative privind relațiile societate–mediu.

CG1	CG2	CG3	CG4	CG5
ANALIZEZ	INTEGREZ INFORMAȚII ȘI INSTRUMENTE	EXPLIC	CONECTEZ SPAȚIU ȘI TIMP	INVESTIGHEZ

SE SCHIMBĂ ACCENTUL	Conținutul nu dispare, dar capătă funcție. De exemplu, «hazardurile endogene» devin context pentru localizare, analiză de risc, interpretare de hărți, formularea de soluții și comunicare, nu doar o listă de tipuri și efecte.

02 CE SE SCHIMBĂ, DE FAPT?

Nu o renunțare la geografia fizică, ci o modernizare a modului în care este învățată și utilizată.

2004	2025	MUTAȚIA
geografie fizică «Pământul – planeta oamenilor»	geografie fizică, cu structură modernizată pe opt domenii	continuitate de obiect, dar reorganizare conceptuală
harta, graficele, imaginile satelitare și modelele erau deja importante	GIS, GPS, imagini satelitare și modele digitale sunt integrate explicit	cartografia devine și mai mult instrument de analiză
orientare spre relațional, operațional și aplicat	accent explicit pe gândire spațială, investigație, proiect și studiu de caz	mai multă activitate cognitivă a elevului
hazarduri prezente mai ales în procesele naturale	hazardurile și vulnerabilitatea comunităților devin vizibile curricular	de la fenomen la consecințe, risc și reziliență
teme de mediu și relația om–mediu	schimbări climatice, sustenabilitate, biodiversitate, resurse, probleme contemporane	contextualizare mai puternică
TIC și GIS recomandate	GIS și/sau IA apar explicit în CS și EAI	competență digitală integrată în analiza geografică

RĂMÂNE VALABIL

Programa din 2004 cerea deja trecerea de la geografie descriptivă și enciclopedică la una funcțională, relațională, operațională și aplicată. Așadar, noua programă nu invalidează tradiția metodologică bună, ci o face mai explicită și mai actuală.

03 CE RĂMÂNE ȘI POATE FI VALORIFICAT?

Profesorul nu pornește de la zero. Multe resurse și practici pot fi reutilizate dacă își schimbă funcția.

POȚI PĂSTRA	REINTERPRETEAZĂ	EVITĂ
harta murală/atlasul	ca punct de plecare pentru întrebări spațiale și comparații de scară	harta folosită doar pentru «arată unde este»
explicația profesorului	ca intervenție scurtă în sprijinul unui raționament	expunerea ca arhitectură aproape exclusivă
schema cauză–efect	ca ipoteză care se verifică în date/hărți	schema memorată fără transfer
exercițiile de scară	ca instrument pentru probleme reale și evaluarea mărimii fenomenelor	calculul izolat de context
profilurile geografice	ca reprezentări ale relațiilor dintre componente	desenul mecanic fără interpretare
studiul orizontului local	ca investigație autentică și comparare cu alte scări	aplicația de teren fără întrebare
proiectul	ca răspuns la o problemă spațială și cu produs revizuibil	posterul decorativ
testul scris	într-un ansamblu cu hărți, produse, studii de caz, teren și proiect	testul ca singura dovadă

PENTRU REFLECȚIE

În câte dintre lecțiile mele harta este un obiect pe care elevul îl privește și în câte devine un instrument prin care elevul compară, măsoară, corelează sau decide?

04 CU CE VIN ELEVII DIN GIMNAZIU?

Clasa a VIII-a oferă ancore puternice: limbaj geografic, hartă, scară, grafice, interdisciplinaritate și relația mediu–societate.

Programa gimnazială din 2017 și standardele 2026 descriu o progresie în care elevul nu doar localizează și descrie. El calculează distanțe cu scara, utilizează semne convenționale, explică distribuții spațiale, folosește grafice și hărți, aplică achiziții din alte discipline și explorează lumea contemporană cu mijloace digitale.

ANCORĂ VIII	CONTINUARE IX	DOVADĂ SCURTĂ
limbaj și explicație	1.1–1.4: prezentare, descriere, explicație, opinie argumentată	explică un fenomen în 5–6 enunțuri folosind o hartă
scară și măsurare	4.5 + GIS/GPS	calculează o distanță și explică relevanța ei pentru fenomen
citirea hărții/graficului	3.3; 4.4; 4.5	transformă o hartă sau un grafic într-o concluzie
relații spațiale	3.2–3.4	explică de ce două teritorii diferă
Interdisciplinaritate	4.1–4.3	folosește o idee din fizică/biologie/istorie pentru o explicație geografică
mediu și viață cotidiană	5.2–5.5	propune o măsură realistă pentru un caz local

ANCORĂ DIN GIMNAZIU

Standardele descriu repere de performanță. Profesorul trebuie să observe ce este disponibil în mod real la începutul clasei a IX-a și să decidă ce actualizează, ce consolidează și ce poate aprofunda.

05 STANDARDELE CLASEI A VIII-A ȘI DIAGNOZA

De bază – Consolidat – Avansat

NIVEL	CUM ÎL CITESC PEDAGOGIC	CE POT AJUSTA
De bază	elevul reușește cu suport familiar și sarcină mai structurată	ofer hartă simplă, algoritm, repere și criterii explicite
Consolidat	lucrează autonom în contexte cunoscute și combină surse/elemente	retrag sprijinul, introduc comparații și justificări
Avansat	transferă în contexte noi, compară reprezentări și integrează mai multe criterii	deschid problema, schimb scara, cer surse multiple și argumentare

DE APROFUNDAT DIN REPERELE 2021	Analiza comparativă gimnaziu–liceu și exemplele de activități rămân utile pentru logica verticalității. În prezent, ele trebuie recitite în raport cu programa 2025 și standardele naționale 2026.

06 O ORĂ PE SĂPTĂMÂNĂ: CE ESTE REALIST?

Nu încape o enciclopedie. Încape însă un traseu coerent, dacă fiecare sarcină are mai multe funcții.

DECIZIE	MAI EFICIENT	MAI PUȚIN EFICIENT
cartografie	aceeași sarcină exersează scară, localizare, sursă și interpretare	serii separate de exerciții fără legătură
Relief și geologie	caz de risc care mobilizează structură internă, hazard, hartă și vulnerabilitate	listă de roci + listă de procese + listă de efecte
climă	serii de date + hartă + explicație + incertitudine	memorarea tipurilor de climă fără date
hidrosferă	resursă + management + hazard + interdependență	enumerarea tipurilor de ape
biosferă/sol	relații între climă, relief, sol, biodiversitate și om	inventare paralele
evaluare	dovezi scurte pe parcurs + produse integrate + revizuire	test lung după fiecare subcapitol

PRINCIPIU

La 1 oră/săptămână, timpul se câștigă nu prin «a explica mai repede», ci prin sarcini care dezvoltă simultan conținut, limbaj, gândire spațială și evaluare formativă.

07

GÂNDIREA SPAȚIALĂ: MIZA SPECIFICĂ A GEOGRAFIEI

De la localizarea geografică la distribuție, scară, relații, dinamică și decizie.

GÂNDIRE SPAȚIALĂ	Un elev poate ști unde se află un fenomen și totuși să nu gândească geografic. Gândirea spațială apare când localizarea este pusă în relație cu distribuția, scara, proximitatea, conectivitatea, schimbarea și consecințele teritoriale.

08 HARTA: DE LA SUPORT LA LIMBAJ DE ANALIZĂ

Harta nu «arată realitatea»; o selectează, o reduce și o codifică.

ÎNTREBARE	CE FACE ELEVUL	CE VERIFIC
Ce reprezintă?	citește titlul, legenda, scara și sursa	identifică variabilele cartografiate
Cum este răspândit?	descrie tiparul spațial: aglomerare, gradient, areale, discontinuități	nu enumeră doar localități/zone
Ce relație există?	compară două hărți sau suprapune mental/digital două straturi	nu confundă coincidența cu explicația
Ce lipsește?	identifică informații omise prin scară sau generalizare	înțelege limita reprezentării
Ce se schimbă?	compară hărți/imagini din momente diferite	folosește aceleași criterii și aceeași scară când este necesar
Ce pot decide?	folosește harta cu criterii explicite	argumentează spațial opțiunea

RĂMÂNE VALABIL	
	Competențele cartografice tradiționale — legendă, scară, coordonate geografice, semne convenționale — rămân fundamentale. **Noutatea este integrarea lor într-o analiză mai complexă și în produse digitale**.

09 SCARA: ACEEAȘI REALITATE, ALTE ÎNTREBĂRI

Schimbarea scării modifică harta și poate schimba explicația.

SCARĂ	ÎNTREBARE	EXEMPLU
locală	Cum se manifestă aici?	riscul de inundație pe o stradă/cartier
regională	Ce diferențe apar între teritorii apropiate?	bazine hidrografice / unități de relief
națională	Ce tipare structurale apar?	distribuția resurselor / riscurilor
continentală	Ce rol are poziția și circulația generală?	climatele Europei
globală	Ce procese și interdependențe domină?	schimbări climatice / oceane / biosferă

PENTRU REFLECȚIE

Uneori elevul formulează o explicație corectă la scara locală, dar o generalizează nejustificat la scară globală. A-l învăța să întrebe «cum se poate manifesta un fenomen/proces geografic în regiuni geografice diferite?» este o achiziție geografică importantă.

10 GIS, GPS ȘI IMAGINI SATELITARE

Tehnologia este relevantă când face vizibile relații și schimbări pe care suportul static le arată greu.

INSTRUMENT	UTILIZARE CU MIZĂ	CHEIE DE VERIFICARE
GPS	traseu, poziție, distanță, colectare de puncte	datele au localizare suficientă pentru întrebare?
Google Earth / Maps	scară, orientare, măsurare, comparație vizuală	elevul poate explica ce a măsurat și de ce?
Copernicus / imagini satelitare	schimbări de vegetație, apă, urbanizare, litoral	compară momente și indicatori comparabili?
GIS cu straturi tematice	relații spațiale, risc, resurse	poate explica semnificația suprapunerii?
model numeric al terenului	altitudine, pantă, profil	înțelege diferența dintre model și teren?

LIMITĂ	
	Dacă elevul apasă butoane într-o aplicație, dar nu poate formula întrebarea geografică și interpreta rezultatul, avem competență tehnică incipientă, nu gândire geografică dezvoltată.

11 GEOLOGIA, RESURSELE ȘI TIMPUL GEOLOGIC

Un domeniu nou explicit la clasa a IX-a, care leagă dinamica internă, resursele, riscurile și istoria Pământului.

FIR	ÎNTREBARE	PRODUS
structura internă	Ce dovezi indirecte ne permit să înțelegem interiorul Terrei?	schemă explicativă
minerale și roci	Cum se leagă proprietățile de utilizare și resursă?	fișă comparativă
dinamica internă	Cum produc mișcările plăcilor fenomene la suprafață?	hartă + cauză–efect
timp geologic	Cum știm ordinea și durata evenimentelor?	axă simplificată
resurse	Ce oportunități și costuri teritoriale are exploatarea?	studiu de caz
hazarduri	De ce aceeași magnitudine nu produce aceleași pierderi?	analiză risc–vulnerabilitate

INTERDISCIPLINARITATE	Conexiunile cu fizica, chimia și istoria științei sunt evidente: ele ajută la explicarea structurii interne a Terrei, a proprietăților materialelor și a timpului geologic.

12	**HAZARD, EXPUNERE, VULNERABILITATE, RISC** Pentru a înțelege dezastrele, fenomenul natural nu este suficient.

SE SCHIMBĂ ACCENTUL	Învățarea despre cutremure, vulcani, inundații sau secetă devine mai relevantă când elevul compară două comunități expuse și explică de ce consecințele pot fi diferite.

13	**RELIEFUL: PROCESE, FAVORABILITATE, RESTRICTIVITATE** Relieful nu este doar formă; este rezultat al proceselor și condiție pentru locuire, infrastructură și risc.

ÎN LOC DE…	PROPUN…	DOVADĂ
lista formelor de relief	relație proces–formă–substrat–climă	schemă cauzală
tipuri învățate izolat	compararea tipurilor reprezentative pe criterii	tabel / profil
orizont local «la final»	studiu de caz introdus ca reper pe tot parcursul unității de învățare	fișă teren / imagine
favorabilitate / restrictivitate	criterii: pantă, accesibilitate, risc, resurse	tipuri de criterii / clasificare
relief antropic ca anexă	analiza unei transformări produse de activitate umană	imagini în timp / studiu de caz

DE LA PROGRAMĂ LA CLASĂ	Aplicația practică privind relieful orizontului local poate ridica / rezolva o problemă: «Unde ar fi mai potrivită extinderea unei zone construite și ce riscuri trebuie luate în calcul?»

14 ATMOSFERA: DE LA VREME LA SCHIMBARE CLIMATICĂ

Datele și seriile temporale sunt esențiale pentru a separa evenimentul meteorologic de tendința climatică.

CONCEPT	CE NU ESTE SUFICIENT	CE CEREM ÎN PLUS
vreme	«astăzi este frig»	localizare, valori/date climatice, situație sinoptică, interval temporal
climă	lista tipurilor de climă	factori genetici + distribuție + date climatice reprezentative
schimbare climatică	un fenomen geografic extrem	tendințe pe perioade adecvate + surse + incertitudini
hazard climatic	fenomen spectaculos	frecvență, intensitate, expunere, vulnerabilitate
prognoză	citirea semnelor convenționale	interpretarea hărții, intervalului și probabilității

CHEIE	Un grafic climatic bun este o reprezentare prin care elevul extrage informații, le compară și să formulează concluzii.

15	**HIDROSFERA: RESURSĂ, DINAMICĂ, RISC** Apa este simultan componentă a sistemului planetar, resursă, factor de organizare a spațiului și sursă de risc.

PERSPECTIVĂ	ÎNTREBARE
sistem	Cum se leagă Oceanul Planetar de atmosferă, relief și climă?
resursă	Unde este disponibilă apa și cine o utilizează?
dinamică	Cum variază debitele/nivelurile și de ce?
management	Cum se împacă necesarul uman cu sustenabilitatea?
hazard	Cum transformăm o inundație într-o analiză de risc?
scară	Ce este diferit local, regional și global?

INTERDISCIPLINARITATE	Matematica este relevantă prin grafice și serii de date; chimia prin calitatea apei; biologia prin ecosisteme; educația socială prin acces și gestionare. Conexiunea are sens când toate contribuie la rezolvarea aceleiași probleme.

16 BIOSFERA, SOLURILE ȘI INTERDEPENDENȚA LOR

Programa invită la tratarea integrată a biodiversității, solurilor, factorilor naturali și presiunilor antropice.

RELAȚIE	SARCINĂ
climă – biosferă	compară două hărți și explică distribuția biomurilor
relief – sol	identifică legătura dintre pantă, substrat, eroziune și sol
sol – agricultură	studiu de caz privind utilizarea și degradarea terenurilor
biodiversitate – societate	argumentează conservarea prin servicii ecosistemice și vulnerabilități
specii invazive – comunitate	analizează răspândirea geografică și impactul teritorial
orizont local	schiță de hartă a biodiversității / fișe de teren

SE SCHIMBĂ ACCENTUL	
	Elevul nu trebuie să memoreze trei liste paralele — soluri, vegetație, climă — ci să înțeleagă cum se condiționează reciproc și cum intervenția umană modifică sistemul.

17 MEDIILE NATURALE ȘI IMPACTUL UMAN

Sinteza clasei a IX-a: componente, relații, schimbare, degradare și decizie.

PAȘI DE URMĂRIT	ÎNTREBARE	DOVADĂ
1. sistem	Ce componente interacționează?	schemă de relații
2. distribuție	Unde apare acest tip de mediu și de ce?	hartă tematică
3. dinamică	Cum se schimbă în timp?	imagini satelitare / serii de date
4. presiune	Ce activitate umană modifică sistemul?	studiu de caz
5. consecință	Ce efecte apar și pentru cine?	date / hartă
6. soluție	Ce măsură este realistă și la ce scară?	plan argumentat
7. indicator	Cum știm dacă măsura a funcționat?	indicator măsurabil

TEMĂ TRANSVERSALĂ	Educația pentru mediu și schimbări climatice reprezintă o parte a geografiei. Ea este integrată în analize teritoriale, în date, în studii de caz și în proiecte de decizie.

18 CUM CONSTRUIESC PARCURSUL ANUAL?

Planificarea organizează conținuturile și este structurată în jurul progresiei competențelor.

UNITATE	ÎNTREBARE	ORE ORIENTATIVE
U0	Cum citim spațiul?	4
U1	Pământul în sistem cosmic: ce consecințe are?	3
U2	Pământul din interior: resurse, dinamism, risc	5
U3	Relieful: suport, procese de modelare, tipuri de relief și favorabilitate/restrictivitate	5
U4	Atmosfera: vreme, climă, schimbări climatice, hazard	5
U5	Apa: sistem dinamic și resursă vitală	4
U6	Biosfera și solurile: diversitate, resurse, impact antropic	4
U7	Mediile naturale: cum funcționează sistemul și cum îl schimbăm?	4
U8	Ce am învățat să fac la geografie?	1

DE LA PROGRAMĂ LA CLASĂ	Anexa Excel dezvoltă această variantă pentru aproximativ 35 de ore. Nu este o planificare pe săptămâni și nu prescrie ordinea obligatorie a fiecărei lecții; este un document care leagă CS, conținuturi, dovezi, feedback și ancorele din clasa a VIII-a.

19 DINCOLO DE EXPLICAȚIE ȘI HARTĂ

Explicația profesorului este utilă și orientează învățarea elevului.

STRATEGIE	CE/CÂND/UNDE	CUM	PRIN CE VERIFIC
investigație geografică	problemă teritorială/locală	întrebare → date → hartă → analiză → concluzie	elevul justifică sursele și traseul analizei
studiu de caz	risc, resurse, apă, degradare	caz real + surse + criterii	transferă conceptul într-un alt caz
GIS/hartă digitală	distribuții, relații, schimbări	straturi, măsurare, comparație temporală	poate explica rezultatul fără interfață
aplicație practică pe teren	orizont local	traseu + observație + localizare + date	datele sunt comparabile și relevante
modelare/simulare	procese greu observabile direct	model + predicție + verificare	spune ce explică și ce nu explică
dezbatere pe teme geografice	resurse, risc, sustenabilitate	poziții susținute prin date/hărți	argumentul este geografic, nu doar valoric
proiect	problemă complexă	produs + jurnal de proces + revizuire	produsul răspunde problemei

PRINCIPIU

O metodă este activă nu pentru că elevii lucrează în grup sau folosesc o aplicație, ci pentru că întrebarea, alegerea datelor, interpretarea și justificarea le aparțin.

20

APLICAȚIA PRACTICĂ DE TEREN / INVESTIGAȚIA ÎN ORIZONTUL LOCAL

Dacă activitatea are o întrebare și un plan, atunci orizontul local devine laboratorul natural al geografiei.

ÎNAINTE	PE TEREN	DUPĂ TEREN
formulez întrebarea	localizez punctele	organizez datele
stabilesc ce observ / măsor	înregistrez / compar datele de pe teren	reprezint grafic / cartografic
aleg traseul și criteriile	fotografiez cu scop	analizez relațiile
clarific siguranța și etica	notez incertitudini	formulez concluzii și limite
pregătesc harta de bază	verific poziția geografică a elementelor observate	propun o măsură / un nou demers

SIGURANȚĂ	
	Investigația de teren se adaptează condițiilor locale, regulilor de securitate, accesului și resurselor școlii. Activitatea nu trebuie realizată cu orice preț; când aplicația practică pe teren nu este posibilă, pot fi folosite date, imagini, hărți sau trasee virtuale, precizând limitele acestora.

21 MODELE, GRAFICE ȘI DATE

A reprezenta înseamnă a selecta datele. A interpreta înseamnă a explica ce arată și ce nu arată reprezentarea.

REPREZENTARE	CE ÎNTREB	EROARE FRECVENTĂ
grafic climatic	ce variabilă, unitate, perioadă și tendință?	descriere fără explicație
hartă sinoptică	ce indică simbolurile și cum se leagă de prognoză?	citirea izolată a unui simbol
model al plăcilor tectonice	ce mecanism simplifică?	model fără explicație
profil topografic	ce relație există între distanță, altitudine și pantă?	desen fără interpretare
serie temporală	ce tendință și ce variabilitate apar?	două valori tratate drept tendință
imagine satelitară	ce bandă/rezoluție/moment și ce schimbare?	confuzie între culorile de pe imaginea satelitară și cele de pe hartă

CHEIE	Un elev care poate construi un grafic, dar nu poate formula o concluzie și o limită pe baza lui, nu a finalizat încă sarcina geografică.

22 TEHNOLOGIE ȘI IA

Programa include explicit GIS și/sau IA, dar rolul instrumentului trebuie delimitat clar.

UTILIZARE CU MIZĂ	VERIFICARE	LIMITĂ
IA propune termeni de căutare sau ipoteze	sunt geografic relevante și verificabile?	IA nu este sursă de autoritate
IA generează un text despre un hazard	elevul verifică datele, localizarea, cauzele și sursele	răspunsul nu înlocuiește documentarea
GIS suprapune două straturi	elevul explică relația și limitele dintre cele două straturi	suprapunerea nu dovedește automat cauzalitate
imagine satelitară arată o schimbare	elevul compară aceeași zonă/scară/indicator	diferența vizuală trebuie contextualizată
aplicația calculează distanțe/suprafețe	elevul estimează ordinul de mărime și explică relevanța	instrumentul nu înlocuiește judecata
produs asistat de IA	elevul indică utilizarea, verifică și își asumă forma finală	responsabilitatea rămâne umană

PRINCIPIU IA

IA poate genera o variantă; elevul trebuie să producă o judecată geografică: unde este fenomenul, la ce scară, ce relații îl explică și ce surse îl confirmă.

23 INTERDISCIPLINARITATE REALĂ ȘI TEME TRANSVERSALE

Geografia este, prin structura ei, o disciplină de sinteză.

CONEXIUNE	ÎNTREBARE COMUNĂ	PRODUS
geografie + fizică	Cum explicăm mișcări, energie, radiație, atmosferă?	model + explicație
geografie + chimie	Cum se leagă compoziția aerului/apei/rocii de procese și calitate?	studiu de date
geografie + biologie	Cum se leagă climă–sol–biodiversitate–om?	hartă tematică / studiu local
geografie + matematică	Cum măsurăm, comparăm și reprezentăm spațiul?	scară, grafic, analiză
geografie + istorie	Cum schimbă procesele și resursele utilizarea teritoriului în timp?	analiză diacronică
geografie + TIC	Cum colectăm, integrăm și cartografiem date?	GIS / produs digital
geografie + educație socială	Cum transformăm analiza de risc sau mediu în decizie comunitară?	plan argumentat

TEME TRANSVERSALE	Programa oferă contexte autentice pentru educația de mediu și schimbări climatice, digitalizare și securitate cibernetică, sănătate, sustenabilitate și responsabilitate civică.

24 EVALUAREA CARE PRODUCE ÎNVĂȚARE

Geografia permite o varietate de dovezi: hartă, grafic, explicație, produs GIS, studiu de caz, aplicație pe teren, proiect, portofoliu.

MAI PUȚIN UTIL	MAI UTIL
„Harta este incompletă.”	„Ai titlu și scară, dar legenda nu permite diferențierea celor două categorii. Revizuiește simbolurile și verifică dacă fiecare apare pe hartă.”
„Explică mai bine.”	„Ai descris succesiunea fenomenului. Lipsește însă mecanismul dintre cauza indicată și consecința observată.”
„Grafic bun.”	„Ai reprezentat corect datele. Formulează acum o concluzie și precizează intervalul pentru care este valabilă.”
„Proiect reușit.”	„Soluția este relevantă, dar nu ai analizat fezabilitatea. Adaugă cine o poate aplica, resursele și un indicator de rezultat.”

EVALUAREA SE ÎNCHEIE…	**cu nota**, precum și cu o decizie: reiau o achiziție, schimb scara, ofer o hartă mai simplă, cer o sursă suplimentară, refac legenda, solicit o revizuire sau deschid sarcina.

25 DIFERENȚIERE FĂRĂ TRASEE PARALELE

Aceeași problemă geografică poate fi lucrată cu grade diferite de sprijin, complexitate și autonomie.

DIMENSIUNE	MAI MULT SPRIJIN	MAI MULTĂ AUTONOMIE
hartă	legendă simplă, repere indicate	selectează harta și justifică alegerea
scară	calcul ghidat	schimbă scara și discută efectul
surse	2 surse selectate	selectează și evaluează sursele
GIS	straturi pregătite	alege/creează straturi relevante
date	set mic	date multiple, incomplete sau contradictorii
investigație	întrebare și traseu date	elevul proiectează demersul
produs	format dat	alege forma potrivită publicului și scopului

IMPORTANT

Diferențierea nu înseamnă să păstrăm elevii permanent la sarcini mai simple. Sprijinul are sens dacă poate fi retras pe măsură ce apar dovezi de autonomie.

26 DE LA PROGRAMĂ LA CLASĂ: EXEMPLIFICARE PRIN TREI MICROSECVENȚE / CAZURI

Intenție → activitate → dovadă / feedback → transfer.

A. Hartă și GIS — cum se schimbă un spațiu?

MOMENT	ACTIVITATEA ELEVULUI	DOVADĂ / FEEDBACK
1. Întrebare	Ce s-a schimbat într-un teritoriu între două momente?	formulează indicatorul urmărit
2. Date	compară două imagini/hărți la scară comparabilă	notează schimbările observabile
3. Măsurare	estimează/măsoară extinderea schimbării	tabel / valori
4. Explicație	propune cauze și verifică surse	feedback pe relația dintre dovadă și cauză
5. Transfer	primește un alt teritoriu și aplică același demers	explică ce criterii păstrează

B. Hazard — de ce același cutremur produce consecințe diferite?

MOMENT	ACTIVITATEA ELEVULUI	DOVADĂ / FEEDBACK
1. Cazuri	primește două comunități cu hazard similar	identifică asemănarea /deosebirea
2. Expunere	compară populație, clădiri, infrastructură	tabel comparativ
3. Vulnerabilitate	identifică diferențe de pregătire și rezistență	argumentează consecințele diferite
4. Risc	formulează o explicație integrată	feedback: hazard ≠ risc
5. Soluție	propune o măsură pentru fiecare comunitate	justifică fezabilitatea

C. Climă — eveniment extrem sau tendință?

MOMENT	ACTIVITATEA ELEVULUI	DOVADĂ / FEEDBACK
1. Provocare	primește un titlu de presă despre un episod de caniculă	ce afirmație face sursa?
2. Date	analizează o serie temporală mai lungă	grafic / tendință
3. Interpretare	distinge diferența dintre vreme și climă și dintre variabilitate și tendință	concluzie nuanțată
4. Sursă	compară o sursă jurnalistică și una instituțională/științifică	fișă de verificare
5. Comunicare	rescrie titlul într-o formă riguroasă	feedback pe precizie și limită

CE ILUSTREAZĂ	În toate cele trei secvențe, elevul folosește informația geografică pentru a localiza, măsura, compara, explica și decide. Conținutul rămâne obligatoriu; se schimbă ceea ce face elevul cu el.

27 CE MAI FOLOSIM DIN REPERELE 2021?

Documentul din 2021 conține o bază metodologică valoroasă, dar trebuie recitit selectiv.

SECȚIUNE 2021	PAGINI	STATUT
Specificul disciplinei și continuitatea	2–5	rămâne utilă ca analiză de verticalitate
Activități de învățare	5–11	sursă de idei pentru hărți, GIS, aplicații pe teren, scheme și clasa inversată
Conținuturi VIII–IX	11–13 și urm.	util pentru ancore; structura clasei IX trebuie actualizată
Evaluare/diagnoză	secțiunile dedicate	principiul rămâne valabil; standardele 2026 devin reper
Digital/GIS	exemple în întregul document	foarte relevant ca orientare; instrumentele trebuie actualizate
Sprijin și diferențiere	secțiunile remediale	principiile rămân valabile

DE APROFUNDAT ÎN REPERELE 2021	Merită recitite în special paginile referitoare la continuitatea gimnaziu–liceu și activitățile de învățare. Recomandările privind GIS și tehnologia rămân utile ca principiu, dar exemplele de aplicații și surse trebuie actualizate.

28 ÎNTREBĂRI PENTRU PROPRIA PROIECTARE

- Ce competență specifică urmăresc și ce dovadă o face vizibilă?
- Este harta doar suport de ilustrare sau instrument de analiză?
- La ce nivel este valabilă concluzia elevului?
- Ce relații spațiale sau temporale trebuie să observe?
- Ce date sunt necesare și ce limite au?
- Cum evit confuzia dintre corelație și cauzalitate?
- În activitatea despre hazard, elevul distinge expunerea și vulnerabilitatea?
- Cum poate fi folosit orizontul local ca resursă de investigație?
- Ce poate face GIS-ul mai bine decât o hartă statică?
- Tehnologia / IA sprijină judecata sau o înlocuiește?
- Ce conexiune interdisciplinară este indispensabilă problemei?
- Cum integrez tema transversală în problematizarea geografică?
- Ce criterii cunoaște elevul înainte de a realiza harta/proiectul?
- Ce feedback poate aplica într-o versiune revizuită?

ULTIMUL REPER	Dacă profesorul alege harta, selectează datele, formulează explicația și trage concluzia, iar elevul doar localizează și reproduce, înseamnă că elevul nu și-a însușit pe deplin gândirea geografică.

29 DOCUMENTE DE REFERINȚĂ ȘI ANEXĂ

Sursele curriculare utilizate și instrumentul editabil de planificare.

- Ministerul Educației și Cercetării. (2025). Programa școlară pentru disciplina Geografie, clasele a IX-a–a XII-a, trunchi comun (TC) și curriculum de specialitate (CS), Anexa nr. 36.
- Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului. (2004). Programa școlară pentru clasa a IX-a – Geografie, aprobată prin O.M.E.C.T. nr. 3458/09.03.2004.
- Ministerul Educației Naționale. (2017). Programa școlară pentru disciplina Geografie, clasele a V-a–a VIII-a, aprobată prin OMEN nr. 3393/28.02.2017.
- Ministerul Educației și Cercetării – Centrul Național pentru Curriculum și Evaluare. (2026). Standarde naționale de evaluare asociate disciplinei Geografie, clasa a IV-a și clasele a V-a–a VIII-a, Anexa nr. 14.
- Ministerul Educației – Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație. (2021). Repere metodologice pentru aplicarea curriculumului la clasa a IX-a – Geografie, învățământ liceal.
- Ministerul Educației. (2023). Profilul de formare al absolventului, aprobat prin OME nr. 6731/2023.

ANEXĂ	Orientare_si_sprijin_planificare_Geografie_IX_TC_2026-2027. Registrul Excel include CG–CS–EAI integral, conținuturile TC integrale, corespondența CS–conținuturi, planificarea agregată, standardele clasei a VIII-a integral, ancore VIII–IX, gândire spațială, hazard–risc–vulnerabilitate, evaluare, strategii, IA/digital/interdisciplinaritate și trimiteri la Reperele 2021.
NOTĂ CURRICULARĂ	Standardele clasei a VIII-a sunt folosite numai ca repere pentru analiza achizițiilor de intrare și pentru calibrarea sprijinului, la debutul clasei a IX-a.

30 NOTĂ PRIVIND REALIZAREA DOCUMENTULUI

Transparență privind utilizarea IA și drepturile asupra produsului.

TRANSPARENȚĂ	
	Prezentul material a fost elaborat cu sprijinul unui asistent bazat pe inteligență artificială, utilizat ca instrument de documentare, structurare, redactare și revizuire, cu respectarea cadrului legal aplicabil și a regulilor privind elaborarea materialelor educaționale. Conținutul final a fost analizat, selectat, adaptat și validat în cadrul procesului de elaborare, constituind un produs original. Drepturile asupra formei finale a materialului aparțin Ministerului Educației și Cercetării – Centrului Național pentru Curriculum și Evaluare (MEC–CNCE).

Reperele metodologice au caracter orientativ și nu limitează autonomia profesională a cadrului didactic. Programa școlară și actele normative în vigoare reprezintă referința obligatorie pentru proiectare și aplicare.